

ה"הכשרה" באיטופבה

בתנועה, הרבינו להשתמש במילים ומונחים בעברית, ולמהול אותם בתוך הפורטוגזית. כך נוצרה למעשה שפה חדשה, ה"פורטו-עברית", שמשמשת עד היום את כל בוגרי התנועה ומהווה בסיס לרוב השיחות בברור חיל. כתוצאה מהערבוב הזה, נוצרו כל מיני יצורי כלאיים, כדוגמת המילה "סניף", שכבר הזכרתי איך היא קבלה משמעות של בנין.

כך גם קרה עם המילה "הכשרה". שם הפעולה, שציין שלב של הכנה בדרך לעלייה לארץ, הפך לשם של מקום פיזי. הכוונה לחווה, או לבית המוקף שטחים חקלאיים, בו מתכנסת קבוצה המיועדת לעלייה ומתכוננת לחיים בקיבוץ.

כאשר ב-1948, הוחלט בתנועה שמקיימים "הכשרה" בברזיל, התחלנו לחפש מקום מתאים. היה לנו ברור שזה יהיה בדרום, בעיקר בגלל הקירבה לערים המרכזיות סאן פאולו וריו. הייתי שותף לסיורים בכל מיני עיירות במדינת סאן פאולו, ולא פעם מצאתי את עצמי תקוע עם פנצ'ר או קלקול במנוע, הרחק מכל ישוב.

לבסוף נפלה ההכרעה: חווה בשם "איטופבה", לא רחוק מעיר שדה גדולה בשם ג'ונדִיאִי. כדי להגיע לשם צריכים לנסוע ברכבת עד לתחנה קטנטונת הנקראת "Chaves", ומשם ללכת או לתפוס טרמפים מרחק של כשלושה קילומטרים.

הגרעין הראשון שהה ב"הכשרה" בשנת '49, השני ב-50' וכאמור אנחנו, הגרעין השלישי, הגענו לשם

בפברואר 51'. מבין שבעים ואחד המועמדים הפוטנציאליים, הגיעו ארבעים בנים ובנות. בין חברי הגרעין היו רבים מחברינו הטובים, אך היו גם חברים שלא הכרנו מערים אחרות. מובן שכור ההיתוך הזה קרב את כולנו, וגם אלה שנפרדו מאתנו לבסוף, נשארו עד היום חברים קרובים.

תקופת ההכשרה היתה עמוסה בחוויות, עם כל הראשוניות הכרוכה בחיי השיתוף. איך אפשר לשכוח את הבגדים הגדולים מדי (או הקטנים מדי) שקבלנו מדי שבוע מ"מחסן א'" – הלא הוא המחסן המשותף? או את העבודה הפיזית המתישה בשדה, עם כל תחושות הסיפוק והגאווה בסוף היום? או את לימודי העברית "שוברי השיניים", ולימודי היהדות והאידיאולוגיה "מפוצצי הראש"? או את הנסיעות, בעגלה הרתומה לחמור המסכן "פיניאו", להביא חלב מהחווה הסמוכה?

היתה זו תקופה סוערת מאוד, עם הרבה עליות ומורדות; עם אספות כלליות צעקניות, שלוו תמיד בתחושה שכל החלטה היא הרת גורל; עם עוד ועוד חברים שמחליטים לוותר ולעזוב, ומעוררים וויכוחים וחרדות. למרות כל אלה, בכל התקופה הזאת, לא היה לסוניה ולי רגע אחד של ספק לגבי נכונות הדרך בה בחרנו. למרות ההפצרות החוזרות ונישנות של המשפחות והחברים בסאן פאולו, אפילו לא שקלנו לעשות שינוי בתוכניות שלנו. מיד עם כניסתנו ל"הכשרה" נבחרתי כמזכיר. זו היתה הפעם הראשונה שעמדתי בראש מערכת, עם כל האחריות הכרוכה בכך. בעתיד אעשה זאת פעמים רבות, ואפילו אמלא את תפקיד מזכיר הקיבוץ מספר פעמים. מבחינה זו, ה"הכשרה" בהחלט שימשה לי הכשרה לקראת המצפה לי. התפקיד עזר לי בתהליך ההתבגרות

במישור החברתי. גיליתי שהקשיים הסובייקטיביים, כפי שהפרט רואה אותם, לא פחות גדולים מהקשיים האובייקטיביים. הכל נראה חשוב ו"בוער", ולכן סיגלתי לעצמי דרך לבחון את בעיות היומיום. תמיד ניסיתי להשליך אותן אל העתיד ולחשוב: "איך יראה הפתרון שלי במבט לאחור בעוד מספר חודשים?". אופן ההתמודדות הזו ליווה אותי אחר כך כל חיי, ובאמת חסך לי הרבה מאוד מצבים של הצטערות בדיעבד על דברים שעשיתי או החלטות שקבלתי.

בצד הצלחות, כמתן תשובות ומציאת פתרונות, עשיתי כמובן, גם לא מעט טעויות. לזכותי ייאמר שבסך הכל הייתי בחור צעיר (בן 24) ושאת התפקיד המורכב והעמוס מילאתי אחרי שעות העבודה. נראה לי, שבסך הכל ביצעתי אותו בצורה סבירה, כי אחריו המשכתי שוב ושוב להיבחר לתפקידים ציבוריים. מה שעזר לי אז (ויעזור לי תמיד בהמשך) הוא התמיכה הריגשית והרעיונית שקיבלתי מסוניה. למרות שהיתה נערה צעירה, היא ניחנה בראייה נבונה ומפוכחת, שעזרה לי הן במישור הפעילות הציבורית שלי, והן בבניית הקן המשפחתי הקטן שלנו.

בחודש יולי, הוחלט בהנהגה הארצית של התנועה, שאצא לשליחות קצרה בעיר קוריטיבה, לעזור לסניף התנועה המתפתח שם. באותה תקופה לא היינו מתווכחים על דברים כאלה: אם החליטו – אז מבצעים! סוניה ואני ארזנו מזוודה קטנה ויצאנו לחודשיים לקוריטיבה. קשה לתאר את פליאתם של תושבי המקום, הן יהודים והן גויים, כשנתקלו בזוג הצעיר, שעזב את עירו ומשפחתו כדי להקדיש את כל זמנו להפצת רוח הציונות...

הפעילות בקוריטיבה היתה עמוסה ומלאת סיפוק. עבדנו במשותף עם מזכיר הסניף דאז, מאוריסו שולמן, שלימים

יהפוך לאישיות מוכרת בברזיל. סוניה הוכיחה כושר אירגון יוצא מהכלל כאשר, בכדי לגייס כספים למימון התנועה, היא אירגנה הצגת תיאטרון על פי סיפורו של י.ל. פרץ "שלוש מתנות". ההצגה זכתה להצלחה גדולה, וכל מי שצפה בה לא שכח נער קטן ותמים שסיפר על המלאך שירד לאָרץ עם המתנות לחבר השופטים. הנער הזה כונה "בוקי", ולימים גם הוא יעלה ארצה ויהיה חבר ברור חיל. ה"סניף" בקוריטיבה רחש פעילות. לא פגעה בו אפילו הפסקת החשמל בת שבוע הימים, ששיתקה את כל האזור, וגרמה לעלייה דרמטית ברמת הפשיעה בעיר.

לקראת סוף שהותנו במקום, נערכה מסיבה גדולה לכבוד אירוע מרגש שנערך בישראל: חתונה של שני זוגות מקוריטיבה, בוגרי התנועה (היו אלה חברי הגרעין הראשון והשני, אוגניה עם אתרוג, ואסתר עם עקיבא). סוניה ואני היינו מוזמני הכבוד של המסיבה, וכך יכולנו להזדהות עם החברים שכבר היו בישראל, ובמקביל, לזכות לחוש את הערכת התודה של הקהילה היהודית-ציונית במקום.

בגמר השליחות חזרנו ל"הכשרה", אך לא להרבה זמן: מזכיר סניף ריו, אפרים בריח, ביקש בדחיפות עזרה בניהול הסניף המתפתח. הוחלט שאנחנו שוב יוצאים לדרך. לא רצינו בכך, אבל כמובן לא עלה בדעתנו לסרב.

שוב ארזנו את המזוודה הקטנה ויצאנו לריו לשליחות של חודשיים. גם שם זכינו להצלחה וגם שם קשרנו קשרים הדוקים עם אנשים שיחיו אתנו בעתיד בברור חיל, כמו עוזר פוגל, ציפורה פינגלרנט וסוזנה ויזנברג.

כאשר חזרנו ל"הכשרה" שמענו את ה"פצצה": הגרעין הברזילאי בארץ, תחת מנהיגותו של דב צמיר, החליט לעזוב את מפלסים! זה היה שבר גדול, כיוון שמשמעותו היתה התמוטטות הרעיון של קיבוץ דרום אמריקאי, גדול

ומאוחד. האם המשבר היה על רקע אידאולוגי או בשל מערכת יחסים מתוחה? קשה לומר. עשרים וחמש שנים אחרי כן, במסיבה סיום י"ב של בני עוֹדד, יציגו בני הקיבוץ וורסיה שלישית: הפילוג היה בגלל ויכוח על "פנדל" במשחק כדורגל, בין הברזילאים לארגנטינאים. ואולי זו האמת לאמיתה. מי יודע?..?

כמובן שאנחנו, בברזיל, תמכנו בהחלטה שקיבלו החברה שלנו בארץ (היתה לנו ברירה?) וחיכינו בקוצר רוח להודעה על קיבוץ-היעד החדש שלנו. במכתב להנהגה הארצית הוסבר, שמזכירות איחוד הקבוצות והקיבוצים (שהתפלג, באותה תקופה, מהקיבוץ המאוחד) הציעה בחירה בין שלושה קיבוצים: עין זיתים, עין גב וקיבוץ שלא הכרנו, הנושא את השם המשונה "ברור חיל". כיוון שבפורטוגזית לא קיימת האות הגרונית "ח", לא ידענו איך לבטא את השם הזה. אבל למרות זאת, היה בקיבוץ הזה אלמנט שמאוד משך את לבנו: כתבו לנו שהוא ממוקם בנגב! ומה יותר מפתה מאשר להגשים את חזון הפרחת המדבר? לא הצהרנו על עמדה רישמית בנושא, אבל בסתר לבנו קיווינו מאוד שיקרו שני דברים: שהבחירה תהיה "ברור חיל", ושנצליח להחליף את שם המקום. טוב, אי אפשר להשיג הכל בחיים...

מספר שבועות אחרי כן, כשנודע לנו סופית שהבחירה נפלה על ברור חיל, שמחנו מאוד ומיד התחלנו בהכנות האחרונות לעלייה. באותה תקופה הגיעו ל"הכשרה" חברי הגרעין הרביעי, וביניהם היה גם ברלי, אחיה של סוניה! אתם יכולים לדמיין את ההתרגשות כשנפגשנו איתו בנמל. יחד איתו הגיעו חברים נוספים מקבוצת "להבה" אותה, כזכור, הקמתי והדרכת. ביניהם גם חבריו הקרובים של ברלי, אהרון שניידר ונחום פסה. האחד יהיה - ברבות

הימים – הברדן הגדול של הקיבוץ, והשני – מנהיג מרכזי בקיבוץ וב"הסתדרות".

כיוון שהגרעין הרביעי היה לא גדול, היה צורך שחלק מהגרעין השלישי יישאר עוד שנה ב"הכשרה". חמישה מחברי הגרעין שלנו התנדבו להישאר: פ.ע., פודין, צירלה, יעקב בוכבינדר ויהודה ציטמן. כמו כן הוחלט לאפשר לשני חברים נשואים, אילנה ושאול אייזנברג, לדחות את עלייתם ארצה, מסיבות מקצועיות.

בנוסף לכל השינויים, שני חברים מהגרעין ביקשו שנצטרף אלינו את אחיהם הצעירים. השניים היו משה שרייבר ודויד פרלוב. לכל אחד מהם היו שלושה (!) אחים צעירים, שהמשפחות רצו שיגדלו ויתחנכו בארץ. לאחר דיונים וויכוחים ניצח הקו הפשרני והליבראלי, שילווח את ברור חיל (לטוב ולרע) כל השנים, והוחלט להענות לשתיהם בבקשות בחיוב.

באפריל '52 יצא ארצה החלק הראשון של הגרעין השלישי, שמנה אחד עשר חברים, ואת שלושת אחיו של משה שרייבר. סוניה ואני יצאנו עם חלקו השני של הגרעין, חודשיים מאוחר יותר. התכנסנו בעיר הנמל סנטוס, עשרה אנשים. בנוסף לסוניה ולי, היו שם: גליה וקרבינה, מינדל ומשה, ברכה ארגמן, אריה מגריש, יצחק קירשנטיין, דויד פרלוב ושלושת אחיו הקטנים: גד, זיסיו ואריה.

לפי בקשתו של דויד, הסכמנו שהוא יישאר שנה בפריו כדי להשתלם באהבתו הגדול: הציור. לימים, דויד ישנה כיוון ויהפוך לאחד מבכירי הקולנוענים הדוקומנטריים בארץ. אבל אז הוא היה משוכנע (כמו כולנו) שיהיה קיבוצניק למופת, והאמין שבציור יעסוק כהובי, בשעות הפנאי. הסכמתי לקחת על עצמי את האחריות עליהם ועל הבאתם של שלושת אחיו ארצה, עד שדויד יגיע כעבור

שנה. לא הבנתי אז מה תהיה המשמעות של ההחלטה, שבלי ספק לא תעמוד במבחן שלי של "לא להצטער על כך במבט לאחור". חודשים אחר כך הצטערתי, ועוד איך, אבל אז כבר היה מאוחר מדי. מה לעשות? ככה זה כשאתה צעיר, ומאמין לכל מה שמבטיחים לך...

ב-22/6/52 עלינו על האניה "פרובאנסה", בעיר הנמל סנטוס. נופפנו לשלום לבני המשפחה ולחברים שבאו להיפרד. מכל האנשים על הרציף, נשארה חקוקה בלבי דמותה של אמי, שעמדה והביטה ללא תנועה. אז לא ידענו מתי נפגש שוב ואם בכלל זה יקרה. אבל למרות עצב הפרידה, כולנו על הסיפון היינו במצב רוח מרומם. עם רדת החשכה האנייה צפרה והפלגנו, מלאי תקווה ואמונה בדרכנו, אל ההגשמה של חלומנו.